

Rapport nr 15/2025

Trafiknämndens arbete med utfasning av farliga kemika- lier

Innehållsförteckning

1. Sammanfattande analys och rekommendationer.....	3
2. Utgångspunkter för granskningen	4
2.1. Bakgrund.....	4
2.2. Syfte och revisionsfrågor.....	4
2.3. Avgränsningar och ansvarig nämnd	5
2.4. Revisionskriterier	5
2.5. Metod och kvalitetssäkring	7
3. Resultat av granskningen.....	9
3.1. Trafiknämndens styrning	9
3.2. Trafiknämndens uppföljning.....	11
3.3. Trafiknämndens kontroll.....	12
4. Svar på syfte och revisionsfrågor	15

1. Sammanfattande analys och rekommendationer

Revisionskontoret bedömer att trafiknämnden delvis har en tillräcklig styrning och kontroll över arbetet med att främja giftfria miljöer och att fasa ut hälso- och miljöfarliga ämnen, i enlighet med fokusområdet i Region Stockholms Hållbarhetsstrategi 2022 – 2027.

Granskningen visar att trafiknämnden säkerställt att det i egna riktlinjer och rutiner finns anvisningar och krav för användning och uppföljning av utfasningslistor för kemikalier och Byggvarubedömningen. Nämnden har dock inte säkerställt att det inom nämndens ansvarområde har identifierats eller beslutats om egna prioriteringar. Revisionskontoret bedömer att nämnden bör stärka sin styrning genom att exempelvis precisera en egen ambitionsnivå för arbetet med att främja giftfria miljöer och minska utsläpp av farliga ämnen. Genom att också följa upp det samlade arbetet eller valda delar skulle nämnden kunna stärka kontrollen och få en tydligare bild av utvecklingen inom området.

Revisionskontoret har även granskat hur tillämpning och uppföljning av regionens utfasningslistor samt Byggvarubedömningen genomförs i enskilda avtal och investeringsprojekt. Det framkommer att dessa antingen är mer eller mindre tillämpbara beroende på typ av avtal eller investeringsprojekt. Revisionskontoret bedömer att uppföljning och kontroll av utfasningslistorna och Byggvarubedömningen i de enskilda avtalen och projekten kan stärkas. Revisionskontoret bedömer också att det finns behov av ytterligare stöd och kompetens inom kemikalieområdet för att stötta uppföljningsansvariga och förbättra avvikelshantering.

Utifrån granskningens iakttagelser rekommenderas trafiknämnden:

- att stärka styrningen genom att identifiera risker, prioriteringar och anta en egen ambitionsnivå för att främja en giftfri miljö och minska utsläpp av farliga ämnen i enlighet med regionens hållbarhetsstrategi,
- att stärka kontrollen av tillämpningen av utfasningslistor och Byggvarubedömningen i enskilda avtal och projekt.

2. Utgångspunkter för granskningen

2.1. Bakgrund

Kemikalier finns i kemiska produkter och varor och fyller viktiga funktioner i samhället och i vardagen. Exempel på kemiska produkter är tvätt- och rengöringsmedel, målarfärger, bekämpningsmedel och läkemedel. Kemiska ämnen finns också i varor som byggmaterial, elektronik eller möbler. Samtidigt som kemikalierna fyller en viktig funktion, så kan de även vara farliga för människor och miljön.

I regionens hållbarhetsstrategi framgår att nämnder och bolag ska prioritera arbete som handlar om att människa och miljö ska skyddas från skadliga ämnen och att utsläpp av hälso- och miljöfarliga ämnen ska minska. I tillhörande Riktlinjer för hållbarhet finns särskilda beskrivningar och krav om hållbarhetsarbetet. Bland annat ska nämnder och bolag bedriva sitt utfasningsarbete av farliga ämnen med utgångspunkt i regionens fastställda utfasningslistor samt i enlighet med Byggvarubedömningen för de byggvaror som byggs in permanent i anläggningar.

För att nå fullmäktiges prioriterade områden utifrån hållbarhetsstrategin behöver styrelse och nämnder bedriva ett aktivt arbete. Detta betyder bland annat att identifiera och beskriva vilka krav som är relevanta för verksamheten och integrera dessa i interna styrande dokument och rutiner, samt säkerställa kännedom om dessa. Vidare ställs generella krav utifrån Riktlinjer för hållbarhet att integrera uppföljningen av strategins fokus- och prioriteringsområden i den ordinarie verksamhetsuppföljningen.

Trafiknämnden är en av regionens stora beställarnämnder och upphandlar varor, tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader för miljardbelopp årligen. Nämnden förvaltar även avtal med utförare i form externa leverantörer för kollektivtrafik både på land och till sjöss samt för drift och underhåll.

För att säkerställa att åtaganden i hållbarhetspolicy med tillhörande strategi och riktlinjer uppfylls, krävs att relevanta delar omsätts i krav vid upphandlingar och i avtal med leverantörer och att dessa följs upp av förvaltningen. Det finns en risk att trafiknämndens styrning och kontroll över arbetet med att främja giftfria miljöer och fasa ut hälso- och miljöfarliga ämnen inte är tillräcklig.

Mot bakgrund av detta har revisorerna genomfört en granskning som utgår från syfte och frågeställningar som presenteras nedan.

2.2. Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte är att bedöma om trafiknämnden har en tillräcklig styrning och kontroll över arbetet med att främja giftfria miljöer och att fasa ut hälso- och miljöfarliga ämnen, i enlighet med regionens hållbarhetsstrategi.

För att uppfylla syftet ska följande revisionsfrågor besvaras:

- Har trafiknämnden säkerställt att det finns ändamålsenliga styrdokument och rutiner för arbetet med att minska utsläpp av miljö- och hälsofarliga ämnen?
- Har trafiknämnden säkerställt en tillräcklig uppföljning av arbetet med att minska hälso- och miljöfarliga ämnen?

- Har trafiknämnden tillsett att det finns en systematisk uppföljning av regionens utfasningslistor respektive Byggvarubedömningen i enskilda avtal och projekt?

2.3. Avgränsningar och ansvarig nämnd

Granskningen är avgränsad till trafiknämnden. Varje nämnd och bolag i Region Stockholm ansvarar för att integrera hållbarhetsarbetet i sin ordinarie styrning och uppföljning av verksamheten. Av nämndens två förvaltningar omfattar granskningen endast trafikförvaltningens verksamhet. Fokus är främst på förvaltningens:

- avtalsuppföljning av trafikutövare samt drift och underhåll, vilket omfattar Trafikavdelningen (TA) respektive Teknikavdelningens (TE) ansvarsområden, samt
- investeringsprojekt inom framför allt bygg och anläggning vilket omfattar avdelningen för Investeringsprojekts (IP) ansvarsområde.

Upphandling inom det kategoristyrda arbetssättet ingår inte i granskningen.

Granskningens fokus är primärt på utfasning av farliga kemikalier och registrering och kontroll av byggvaror i Byggvarubedömningen.

2.4. Revisionskriterier

Revisionskriterierna utgör de bedömningsgrunder som bildar underlag för granskningens analyser, slutsatser och bedömningar. Revisionskriterier för denna granskning är:

Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §

Nämnderna ska var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten. Nämnderna ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt. Detta gäller även om skötseln har lämnats över till någon annan som t ex ett bolag.

Miljöbalken (1998:808) 2 kap. 2–5 §§, 26 kap. 19 §

Miljöbalken är en ramlag som kompletteras av förordningar. I miljöbalkens hänsynsregler (2 kap. 4 §) anges bland annat att den som bedriver en verksamhet ska undvika att använda sådana kemiska produkter som kan befaras medföra risker för människors hälsa eller miljön, om de kan ersättas med sådana produkter som kan antas vara mindre farliga. Detta brukar benämnas produktvalsprincipen eller substitutionsprincipen.

Vidare anges gällande kontroll och rapportering (26 kap.) att den som bedriver verksamhet (eller vidtar åtgärder) som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller påverkan på miljön, fortlöpande ska planera och kontrollera verksamheten för att motverka och förebygga detta.

Hållbarhetspolicy (RS-2019-0857)

Hållbarhetspolicyn gäller för samtliga nämnder och bolag och anger Region Stockholms viljeinriktning när det gäller hållbarhet på lång sikt. Policyn innehåller tre styrande principer som konkretiseras i Hållbarhetsstrategin respektive Riktlinjer för hållbarhet.

Hållbarhetsstrategi 2022–2027 (RS 2020–0779)

I Hållbarhetsstrategin 2022 - 2027 har den styrande principen om ”Hållbar konsumtion och produktion” i hållbarhetspolicyn brutits ned i ett prioriteringsområde med tillhörande fokusområde, som har en särskild bäring på granskningens syfte och frågeställningar:

- Styrande princip: *Hållbar konsumtion och produktion*
 - Prioriteringsområde 2: ”*Människa och miljö ska skyddas från skadliga ämnen*”
 - Fokusområde: ”*Giftfria miljöer främjas och utsläpp av miljö- och hälsofarliga ämnen samt bullerpåverkan minskar*”.

Riktlinjer för hållbarhet (RS 2021–0714)

Regionfullmäktige har beslutat om Riktlinjer för hållbarhet som ska komplettera ovan nämnda Hållbarhetspolicy och Hållbarhetsstrategi. Riktlinjerna innehåller övergripande beskrivningar och krav som konkretiserar hur verksamheterna ska arbeta. Av riktlinjerna framgår att nämnderna och bolagen vid tillämpningen av dem behöver identifiera vilka beskrivningar och krav som är relevanta för verksamheten och integrera dem i lokala styrande dokument. Vidare anges att uppföljningen av hållbarhetsarbetet ska integreras i den ordinarie uppföljningen av verksamheten vid tertial, delår och vid årets slut. Regionens nämnder och bolag ska bland annat bedriva sitt utfasningsarbete med utgångspunkt i regionens utfasningslistor, samt använda Byggvarubedomningens kriterier för godkända respektive ej godkända ämnen.

Policy och riktlinjer för inköp (RS 2023–0758)

I Policy och riktlinjer för inköp framgår att varje nämnd och bolag inom Region Stockholm utgör en upphandlande myndighet och har det yttersta ansvaret för sina inköp, upphandlingar och ingångna avtal. Vidare framgår att hållbarhet ska vara en integrerad del av inköpsprocessen samt att relevanta hållbarhetskrav ska ställas i samtliga upphandlingar. Innehållet i regionens styrande dokument gällande hållbarhet ska omvandlas till konkreta krav, kriterier och villkor för avtal och uppföljning.

Riktlinjer för investeringar (RS 2023–0414)

I riktlinjer för investeringar finns bland annat krav på att nämnder och bolag ska ta hänsyn till hållbarhet i de olika delarna av processen. Bland annat ska en hållbarhetsbeskrivning tas fram i behovsanalysfasen, en hållbarhetsanalys samt hållbarhetsinriktning vid inriktnings- och planeringsfaserna. Avslutningsvis ska effekterna av

hållbarhetsambitionerna i samband med genomfört investeringsprojekt utvärderas och analyseras.

Riktlinjer för uppföljning och insyn av verksamhet som utförs av privata utförare (RS 2020–0632)

I riktlinjen beskrivs att en aktiv avtalsförvaltning ska bedrivas av nämnden och att denna ska omfatta hela avtalens livscykel. Uppföljning, utvärdering och rapportering ska vara aktiv och ändamålsenlig. Vidare anges i riktlinjen att avtalen tydligt ska beskriva hur verksamheten ska följas upp.

2.5. Metod och kvalitetssäkring

Granskningens metod utgörs av dokumentstudier av styrande dokument som beslutats av nämnd eller förvaltning, samt nämndens protokoll och olika beslutsunderlag. Intervjuer har genomförts med personer på trafikförvaltningen som har en strategisk och/eller samordnande roll när det gäller hållbarhets- och miljöfrågor, samt med enskilda avtalsansvariga och projektledare som ansvarar för exempelvis kravuppföljning inom de avtal respektive projekt som de ansvarar för.

Ett utkast av rapporten har stämts av med intervjupersoner och ledningen för trafikförvaltningen.

Projektledare och granskare har varit Marcus Olofsson på revisionskontoret och intern kvalitetssäkring har gjorts av enhetschef Ylva Galyas och revisionsdirektör Richard Norberg.

2.6 Bakgrund

Giftfria miljöer, utfasningsämnen och riskminskningsämnen

Giftfria miljöer är ett av Sveriges nationella miljökvalitetsmål som antogs av riksdagen redan 1999 och följs upp varje mandatperiod. Målet handlar bland annat om att den sammanlagda exponeringen av kemiska ämnen för människor och miljö ska minska, att användningen av särskilt farliga ämnen ska upphöra, samt att medvetenheten och kunskapen i samhället om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper ska bli större.

En viktig del för att kunna nå målet om en giftfri miljö är att fasa ut eller substituera farliga ämnen. Kemikalieinspektionen har tagit fram två prioriteringsnivåer för ämnen som har de allvarigaste egenskaperna för människors hälsa och miljö och som är viktigast att undvika eller byta ut:

- Utfasningsämnen (ska prioriteras)
- Riskminskningsämnen.

Det gemensamma för de olika ämnen som klassificerats i enlighet med de två nivåerna är att de är allergiframkallande, hormonstörande, cancerframkallande eller är svårnedbrytbara med långvariga effekter på miljön.

Utfasningslistor för farliga ämnen

Inom EU finns gemensamma regler för kemikalier och farliga ämnen som bland annat återfinns i CLP-förordningen respektive Reach-förordningen. Den förstnämnda innehåller regler för klassificering och märkning av kemiska produkter och den senare innehåller regler kring registrering, tillståndsprövning, utvärdering och begränsningar av kemiska ämnen. Den svenska Kemikalieinspektionen har tagit fram ett verktyg; PRIO, som bygger på de ovan nämnda EU-förordningarna för att hjälpa olika aktörer att hitta och byta ut farliga ämnen i de varor och produkter som de hanterar.

Region Stockholms utfasningslistor

Region Stockholm har sedan en tid tillbaka tagit fram egna utfasningslistor utifrån europeiska och nationella krav och anpassat dessa till den egna verksamheten. Den senaste uppdateringen av listorna gjordes under 2025. Det finns olika typer av utfasningslistor av farliga ämnen beroende på vad som avses.

Enligt regionens riktlinje för hållbarhet ska nämnder och bolag bedriva sitt utfasningsarbete med utgångspunkt i Region Stockholms utfasningslistor för kemiska produkter respektive varor. Samtliga investeringar, inköp och upphandlingar ska följa aktuella utfasningslistor samt kriterier för utfasning av farliga ämnen (som återfinns i riktlinjer för hållbarhet).

Byggvarubedömningen

Enligt Riktlinje för hållbarhet ska sådana kemiska produkter, varor eller material som byggs in i byggnader och anläggningar så långt det är möjligt bedömas utifrån Byggvarubedömningens (BvB) kriterier i stället för regionens utfasningslistor. Byggvarubedömningen är en ekonomisk förening som genom bland annat sin webbplats tillhandahåller information om hållbarhetsbedömda varor som används i byggbranschen. Enligt regionens hållbarhetsriktlinjer ska i första hand kemiska produkter, varor och material väljas som fått totalbedömningen ”rekommenderas” eller ”accepteras” i Byggvarubedömningen användas. Vidare framgår av riktlinjerna att informationen om vilket material etc som byggs in i byggnader och anläggningar ska dokumenteras samt uppdateras vid ny- och ombyggnation. Berörda nämnder och bolag bör enligt riktlinjerna även ta fram egna anvisningar för vilka projekt som omfattas av Byggvarubedömningens krav.

3. Resultat av granskningen

3.1. Trafiknämndens styrning

Detta avsnitt handlar om revisionsfråga: *Har trafiknämnden säkerställt att det finns ändamålsenliga styrdokument och rutiner för arbetet med att minska utsläpp av miljö- och hälsofarliga ämnen?*

Enligt Region Stockholms hållbarhetspolicy respektive hållbarhetsstrategi ska nämnder och bolagsstyrelser integrera och anpassa regionens hållbarhetsarbete i sina interna styrdokument. I granskningen har en övergripande inventering och analys av nämndens styrande dokument gjorts för att få en bild av i vilken utsträckning som detta har gjorts. Fokus har särskilt varit på om de styrande dokumenten svarar upp mot följande kriterier:

- Om det finns definitioner och kravställningar som relaterar till hållbarhetsstrategins fokusområde om giftfri miljö och att minska utsläpp av farliga ämnen,
- beskrivningar av ansvar och roller,
- särskilda hänvisningar till regionens utfasningslistor för kemikalier respektive Byggvarubedömningen med beskrivningar och krav för användning och uppföljning?
- om nämnden definierat en egen ambitionsnivå eller liknande i enlighet med fokusområdet om giftfri miljö och att minska utsläpp av farliga ämnen?

Trafikförvaltningens interna styrdokument

Riktlinje för miljö och energi (RiMiljö)

Trafikförvaltningen har tagit fram särskilda riktlinjer som är styrande förvaltningens arbete med miljö- respektive energifrågor, benämnd Riktlinje för miljö och energi (SL-S-477 148). Den innehåller olika typer av miljökrav och baseras främst på gällande miljölagstiftning och regionens styrdokument. Riktlinjen är styrande för förvaltningens medarbetare och upphandlade konsulter och ska därmed följas av verksamheten, i projekt, i upphandlingar och vid uppföljning av avtal inom förvaltningen.

I granskningen framkommer att denna riktlinje utgör grunden för hur trafikförvaltningen arbetar med kravställning och kontroll gällande miljöaspekter sedan en lång tid tillbaka. Den ses över löpande och anpassas efter exempelvis ny lagstiftning eller förändrade arbets sätt. Av intervjuer framgår dock att det inte gjorts någon särskild anpassning till hållbarhetspolicy och strategins prioriterings- respektive fokusområde kring giftfria miljöer eller utfasning av kemikalier efter att de har beslutats 2022.

I riktlinjerna återfinns generella miljökrav och särskilda kravställningar när det gäller kemikalier för byggvaror, material, produkter respektive varor. Motsvarande krav finns även för trafikavtal, drift- och underhållsavtal samt andra typer av avtal. Utöver de generella miljökraven och kraven på kemikaliehantering framgår det av riktlinjerna att samtliga verksamheter, projekt, affärsområden etc ska utgå från regionens egna utfasningslistor för miljö- och hälsofarliga kemikalier för kemiska produkter respektive

varor. Det finns även en hänvisning till den externa utfasningslistan UNIFE som gäller för varor och material kopplat till spårfordon och spårarbetsfordon.

Många investeringsprojekt som drivs av trafikförvaltningen är inom bygg och anläggning. I riktlinjen framgår att Byggvarubedömningens (BvB) kriterier ska användas för varor som byggs in varaktigt i anläggningar. Samtliga byggvaror som entreprenörerna väljer i respektive projekt ska vara accepterade och godkända enligt kriterierna i Byggvarubedömningen. Vid eventuella avvikelser, det vill säga då till exempel ej bedömda produkter används, ska beställaren (trafikförvaltningen) uppmärksammas och ta beslut om att godkänna avvikelsen eller ej.

Övriga styrdokument - Rutiner med mera

I granskningen framkommer att det finns olika rutiner framtagna som knyter an till granskningsområdet och förvaltningens riktlinjer (RiMiljö):

- *Rutin för uppföljning av miljö- och bullerkrav i trafik- och UH avtal.* Innehåller beskrivning av roller och ansvar, tillvägagångssätt för uppföljning av miljökrav vid leverantörsuppföljningar med mera och riktar sig till ansvariga på Teknikavdelningen (TE) och Trafikavdelningen (TA).
- *Rutin för användning av Byggvarubedömningen.* Rutinen beskriver närmare hur trafikförvaltningen, projektörer, entreprenörer, men också avtalsförvaltare, trafikutövare och drift- och underhållsentreprenörer ska tillämpa bestämmelserna om registrering och loggning av byggvaror i de olika projekten.
- *Projekt och programhandboken.* Sammanfattar krav på hur investeringsprojekt ska genomföras på trafikförvaltningen. Här framgår att regionens hållbarhetspolicy och strategi ska följas samt att miljökrav med mera i Riktlinjen för miljö och energi (RiMiljö) ska projektanpassas och styra projektets genomförande.

3.1.1. Bedömning

Revisionskontoret bedömer att trafiknämnden i huvudsak har ändamålsenliga styrdokument i form av riktlinjer och rutiner, som innehåller kravställningar och beskrivningar som ska tillämpas i samband med enskilda upphandlingar, avtalsuppföljning och investeringsprojekt.

Revisionskontoret noterar dock att nämnden inte har definierat någon egen ambitionsnivå eller gjort prioriteringar för fokusområdet giftfri miljö och att minska utsläpp av farliga ämnen vilket hållbarhetsstrategin ger utrymme för. Revisionskontoret bedömer att detta skulle kunna stärka nämndens styrning inom området.

3.2. Trafiknämndens uppföljning

Detta avsnitt handlar om revisionsfråga: *Har nämnden säkerställt en tillräcklig uppföljning av arbetet med att minska hälso- och miljöfarliga ämnen?*

För att besvara denna frågeställning har fokus varit på om nämnden genomför någon typ av uppföljning av hållbarhetsstrategins fokusområde kring giftfri miljö och att minska utsläpp av farliga ämnen.

I hållbarhetsstrategin anges att nämnder och bolagsstyrelser ska följa upp hållbarhetsarbetet vid den ordinarie uppföljningen av verksamheten vid tertial, delår respektive helår. I granskningen framkommer att trafiknämnden redovisar sitt hållbarhetsarbete i huvudsak på två sätt:

- genom att nämnden följer upp hållbarhetsmål och indikatorer som anges i budget på årsbasis i samband med verksamhetsberättelsen (i enlighet med Policy för styrning och ledning, RS 2024–0287). Vid tertial- respektive delårsrapportering redovisas en prognos om måluppfyllelse samt aktuella händelser av de fullmäktigebeslutade hållbarhetsmålen.
- genom AB SL:s Hållbarhetsredovisning av det samlade hållbarhetsarbetet för helåret vilken också utgör en bilaga till nämndens verksamhetsberättelse. Hållbarhetsredovisningen inbegriper även bolagen som ansvarar för utbyggnaden av nya tunnelbanan respektive sjötrafiken. Den bygger på Förenta nationernas tio principer för hållbar utveckling inom Global Compact och är en bredare redovisning än enbart fullmäktiges mål i budget. Här redovisas även målsättningar som t ex återfinns i den Regionala utvecklingsstrategin, Trafikförsörjningsprogrammet samt vissa prioriteringsområden utifrån Hållbarhetspolicy med tillhörande Hållbarhetsstrategi.

I granskningen framgår att trafiknämnden inte genomför någon samlad uppföljning av fokusområdet om giftfri miljö och att minska utsläpp av hälsofarliga ämnen som återfinns i Hållbarhetsstrategin. Anledningen till detta anges i intervjuer främst bero på att varken fullmäktige eller nämnden har beslutat om något enskilt mål eller indikator för området. I det tidigare Miljöprogrammet 2017–2021 som beslutades av fullmäktige fanns mål för utfasning av kemikalier som berörde trafiknämndens verksamhet. Den uppföljning som genomförs inom området idag sker i enskilda trafik-, drift- och underhållsavtal samt i investeringsprojekt (se avsnitt 3.1 och 3.3), vilken utgår från kraven i riktlinjer (RiMiljö) och förvaltningens miljöcertifiering.

3.2.1. Bedömning

Granskningen visar att nämnden i dagsläget inte genomför någon typ av övergripande uppföljning som berör fokusområdet giftfri miljö och minskat utsläpp av farliga ämnen. Av uppgifter som framkommit i granskningen hör detta ihop med att det inte finns något mål eller preciserad ambitionsnivå för området.

Revisionskontoret gör bedömningen att någon form av övergripande ambitionsnivå inom området i kombination med uppföljning skulle kunna stärka nämndens kontroll samt möjliggöra att kunna följa utvecklingen över tid.

3.3. Trafiknämndens kontroll

Detta avsnitt handlar om revisionsfråga: *Har trafiknämnden sett till att det finns systematisk uppföljning av regionens utfasningslistor och Byggvarubedömningen i enskilda avtal och projekt?*

För att besvara denna frågeställning har fokus varit på hur kontroll och uppföljning görs av anlidade leverantörers rapportering i enlighet med regionens utfasningslistor respektive Byggvarubedömningen inom enskilda avtal och investeringsprojekt. Sammanlagt har tolv intervjuer genomförts med bland annat hållbarhetssamordnare, strateger, projektledare, avtalscontrollers och avtalsförvaltare inom de tre avdelningarna Trafikavdelningen (TA), Teknikavdelningen (TE) samt Investeringsprojekt (IP).

3.3.1. Utfasningslistor

I granskningen framkommer att både Trafikavdelningen och Teknikavdelningen genomför en årlig uppföljning av de krav som ställs på användning, utfasning och rapportering av kemikalier i trafikavtalen respektive drifts- och underhållsavtalen i enlighet med förvaltningens riktlinjer (RiMiljö) med tillhörande rutin. Miljösamordnarna på respektive avdelning stöttar de avtalsansvariga genom att ansvara för inrapporteringen från leverantörerna och kontrollera att kraven efterlevs. Enligt intervjuade i granskningen kan leverantörer ha olika förutsättningar och kompetens inom området och därför kan kvaliteten på rapporteringen variera. Om rapporteringen visar sig vara bristfällig ska den ansvariga leverantören kontaktas och ombedjas att komplettera underlaget. Avtalsförvaltare har vid behov möjlighet att genomföra utökade kontroller och revisioner hos leverantören. Under 2025 har ett nytt digitalt rapporteringssystem tagits i bruk, som leverantören kan rapportera i direkt och som ska förenkla uppföljningen och rapporteringen kring kemikalier och övriga miljökrav.

Det görs ingen ytterligare sammanställning eller vidare rapportering av underlaget efter att det lämnats in och kontrollerats av miljösamordnarna.

Enligt intervjuade i granskningen är regionens egna utfasningslistor generellt sett inte tillämpbara för investeringsprojekt inom bygg och anläggning och flera andra typer av investeringsprojekt till skillnad mot trafikavtal samt drifts- och underhållsavtal som beskrivits ovan. Investeringsprojekt som hanterar varor och material för spårfordon eller spårarbetsfordon ska i enlighet med förvaltningens egna riktlinjer utgå från järnvägsbranschens egen utfasningslista: UNIFE. Av intervjuer framgår att leverantörerna/entreprenörerna ska rapportera kemikalieanvändning och substitutionsarbete en gång per år. Utifrån de intervjuer som genomförts med projektledare och hållbarhetssamordnare ges sammantaget en varierande bild av i vilken utsträckning UNIFE:s utfasningslista tillämpas i berörda projekt och hur återrapporteringen från entreprenörerna ser ut.

3.3.3. Bedömning

I granskningen har framkommit att regionens egna utfasningslistor och Byggvarubedömningen antingen är mer eller mindre tillämpbara för de olika avtalen respektive investeringsprojekten inom trafikförvaltningen.

När det gäller trafikavtal respektive drifts- och underhållsavtal bedömer revisionskontoret att det nya digitala systemet som infördes under 2025 bidrar till en ökad systematik och stärkt kontroll av leverantörernas åiterrapportering i enlighet med kraven i avtalen och gällande riktlinjer. Det noteras att regionens egna utfasningslistor sällan (eller inte alls) bedöms vara tillämpbara för projekt inom bygg och anläggning. För investeringsprojekt bedömer revisionskontoret att systematiken i användande och uppföljningen av UNIFE:s utfasningslista kan stärkas i enlighet med förvaltningens egna riktlinjer.

I granskningen har framkommit att Byggvarubedömningen främst används inom projekt för drift och underhåll respektive investeringsprojekt. Inom drift- och underhåll gör revisionskontoret bedömningen att ett arbete påbörjats för att nå en bättre kontroll och systematik då berörda projekt sedan en tid tillbaka använder systemet. Revisionskontoret bedömer att det finns behov av utökat stöd och kompetens när det gäller kemikalier, då uppföljningsansvariga har behov av att kunna tolka de anlitade entreprenörernas rapportering i systemet, samt för att åstadkomma en mer effektiv avvikelshantering i enlighet med förvaltningens rutiner.

Revisionskontoret bedömer att enskilda investeringsprojekt i huvudsak använder och följer upp de anlitade entreprenörernas registrering i Byggvarubedömningen utifrån förutsättningarna. I likhet med det som framkommit inom drift- och underhållsprojekt är Byggvarubedömningen mer eller mindre tillämpningsbar beroende på projektens inriktning. Revisionskontoret bedömer att avvikelshandlingen delvis fungerar i enlighet med förvaltningens rutin, men att kontrollen kan stärkas och att den kan bli mer effektiv genom exempelvis att stöd i form av kemikaliekompetens utökas.

Revisionskontoret bedömer sammantaget att nämnden bör stärka sin kontroll över hur de enskilda projekten tillämpar och följer upp utfasningslistor samt Byggvarubedömningen i enlighet med regionens riktlinjer för hållbarhet respektive förvaltningens egna riktlinjer.

4. Svar på syfte och revisionsfrågor

Revisionskontorets samlade bedömning är att trafiknämnden behöver stärka sin styrning och kontroll när det gäller att främja giftfria miljöer och att fasa ut hälso- och miljöfarliga ämnen, i enlighet med regionens hållbarhetsstrategi.

Nedan redovisas en bedömning av de enskilda revisionsfrågorna.

Revisionsfråga	Svar på revisionsfråga	Motiv för bedömning
Har trafiknämnden säkerställt att det finns ändamålsenliga styrdokument och rutiner för arbetet med att minska utsläpp av miljö- och hälsofarliga ämnen?	Delvis	Trafiknämnden har tagit fram egna riktlinjer och rutiner som bedöms vara i linje med fullmäktiges styrande hållbarhetsdokument. Dessa innehåller definitioner, kravställningar, ansvarsfördelning med mera. Dock har nämnden inte gjort några prioriteringar inom området eller tagit fram en egen ambitionsnivå.
Har trafiknämnden säkerställt en tillräcklig uppföljning av arbetet med att minska hälso- och miljöfarliga ämnen?	Nej	Det finns ingen samlad uppföljning som berör det aktuella fokusområdet. Uppföljning av krav etc genomförs i enskilda avtal och investeringsprojekt.
Har trafiknämnden tillsett att det finns en systematisk uppföljning av regionens utfasningslistor respektive Byggvarubedömningen i enskilda avtal och projekt?	Delvis	Uppföljningen av hur anlitate entreprenörer använder och rapporterar i enlighet med utfasningslistor respektive Byggvarubedömningen varierar. Inom avtalsuppföljningen är utfasningslistor mer tillämpliga och följs upp mer systematisk i enlighet med förvaltningens riktlinjer. Inom investeringsprojekt tillämpas inte regionens egna utfasningslistor i någon högre utsträckning då de inte är tillräckligt anpassade för dessa typer av projekt. Användningen av Byggvarubedömningen görs främst inom bygg- och anläggningsprojekt samt drift

		och underhåll av anläggningar. Uppföljningen av de anlidade entreprenörernas registrering i systemet, samt avvikelshantering bedöms kunna stärkas.

Stockholm den 19 mars 2026

Marcus Olofsson
Sakkunnig

Ylva Galyas
Enhetschef

Revisionskontoret
Region Stockholm

Vad gör regionrevisorerna?

Regionrevisorerna granskar den verksamhet som bedrivs av regionens nämnder och bolagsstyrelser. Revisionsuppdraget är det största inom kommunal verksamhet.

Att vara revisor är ett förtroendeuppdrag vars syfte är att med oberoende, saktighet och integritet främja, granska och bedöma verksamheten. Den övergripande uppgiften för revisorerna är att granska hur nämnder och styrelser tar sitt ansvar. De förtroendevalda revisorerna är fullmäktiges och ytterst medborgarnas instrument för den demokratiska kontrollen. De har därmed en viktig funktion i den lokala självstyrelsen.

Ledamöter i nämnder och styrelser ansvarar inför fullmäktige för hur de själva, anställda och uppdragstagare genomför verksamheten. I ansvaret ingår att genomföra en ändamålsenlig verksamhet utifrån fullmäktiges mål, beslut och riktlinjer samt de föreskrifter som gäller för verksamheten, på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt och med en tillräcklig intern kontroll samt att upprätta rättvisande räkenskaper.

I årsrapporter för nämnder och styrelser sammanfattar revisionskontoret den granskning som genomförts under det gångna året. Verksamhetsrevisionen redovisas löpande i projektrapporter. Publikationerna finns på www.regionstockholm.se. Det går även att prenumerera på regionrevisorernas nyhetsbrev genom att anmäla intresse via e-postmeddelande till regionrevisorerna.rev@regionstockholm.se.

Postadress: Box 22230, 104 22 Stockholm

Besöksadress: Hantverkargatan 25 b (T-bana Rådhuset)

Telefon: 08-737 25 00

E-post: regionrevisorerna.rev@regionstockholm.se

Hemsida: www.regionstockholm.se